

**A VAGYONI HÁTRÁNY MEGÁLLAPÍTÁSÁNAK PROBLEMATIKÁJA
A BTK. XXXVII. FEJEZETÉBE TARTOZÓ
BŰNCSELEKMÉNYEK ESETÉN***

I. BEVEZETÉS

A tanulmány a szellemi alkotásokhoz kapcsolódó jogsértések esetén bekövetkezett vagyoni hátrány megállapításának kérdését helyezi középpontba, ám a vizsgálat kereteit mégis ennél tágabban kell meghúzni. A kutatási kérdés arra irányult, hogy a jogalkalmazó milyen szempontok alapján állapítja meg a szellemi alkotásokhoz fűződő jog sérelmének eredményeként bekövetkezett vagyoni hátrány mértékét, és hogy beszélhetünk-e egyáltalán egységes, de legalábbis következetes, a jogbiztonság követelményeit kielégítő joggyakorlatról.

A vizsgálat módszertanát alapvetően az empirikus megközelítés jellemzi: a kutatási kérdés megválaszolása és a következtetések megfogalmazása érdekében a szerző 19 egyedi ítéletet dolgozott fel. A vizsgálat tárgyának szűkítése két szempont alapján történt: *i)* a mélyebb elemzés érdekében nem a Btk. teljes XXXVII. fejezete került feldolgozásra, hanem csak és kizárólag a szerzői jogok megsértése és iparjogvédelmi jogok megsértése törvényi tényállásra fókuszáltunk; *ii)* az e tárgyban született ítéletek elemzését pedig csak a Fővárosi Törvényszék illetékességi területére szűkítjük. Az így kapott vizsgálati kör tehát azon ítéletekből áll, amelyeket vagy szerzői jogok, vagy iparjogvédelmi jogok megsértése tárgyában a Fővárosi Törvényszék első vagy másodfokon eljáró bíróságként hozott. A törvényszék valójában a rendszerezés alapjául szolgáló kiindulási pont, hiszen az elemzés természetesen kiterjed azon ítéletekre is, amelyeket az adott ügyben az első fokon eljáró járásbíró vagy a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéletábrla hozott. Az empirikus vizsgálódás mellett meghatározó a dogmatikus megközelítés is, hiszen a joggyakorlat elemzése és értékelése csak és kizárólag a vizsgált keretdiszpozíciókat kitöltő magánjogi normák és e jogterület dogmatikájának ismeretében lehetséges.

Az ítéletek feldolgozása során megállapítható, hogy a vagyoni hátrány kérdésköre az iparjogvédelmi jogok megsértése esetén szorosan összefügg az elkövetési magatartás értelmezésével, és az elkövetési magatartások téves értelmezése valójában a vagyoni hátrány tekintetében meglévő következtelen joggyakorlat egyik okaként jelölhető meg. A joggyakorlat-elemzés során választ kaptunk a dolgozat alapjául megfogalmazott kutatási kérdésre,

* A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán készült, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Ujvári János dipolomádij-pályázatán díjazott szakdolgozat szerkesztett változata.

de annak érdekében, hogy e következtelen joggyakorlat mögött meghúzódó indokokat is feltárjuk, az elemzés körének kiszélesítésére van szükség. Így tehát nemcsak az eredmény megállapítására fókuszálunk, hanem az iparjogvédelmi jogok megsértése esetén megvizsgáljuk az elkövetési magatartások jelentéstartalmával kapcsolatban kialakult joggyakorlatot is.

A vagyoni hátrány megállapításával kapcsolatos bizonytalanságok, téves következtetések másik oka a polgári jogi szabályok figyelmen kívül hagyásában, illetve helytelen alkalmazásában keresendő. E következtetés alátámasztására kitérünk a vonatkozó polgári jogi rendelkezésekre és dogmatikai kérdésekre, ezen belül is kiemelten foglalkozunk a licencszerződés tartalmával, szabályaival.

A tanulmánynak tehát nem célja a két vizsgált bűncselekmény részletes tényállási elemzését adni, csak és kizárólag a feltett kutatási kérdésre és az azzal összefüggésben felmerülő jogi problémákra koncentrálnak. A dolgozat ennek megfelelően három nagy egységre tagolható: *i*) dogmatikai alapok (II. és III. rész), *ii*) a joggyakorlat elemzése (IV. rész), *iii*) a joggyakorlat értékelése, következtetések összefoglalása (V. rész). A vizsgálat mindvégig két síkon fut, amely két sík valójában a vagyoni hátrány megállapításával kapcsolatos problémák két oka: a polgári jogi szabályok figyelmen kívül hagyása/helytelen alkalmazása és az elkövetési magatartások jelentéstartalmának normaszöveget sértő módosítása.

II. JOGTERÜLET A SZEMÉLYEK JOGA ÉS A DOLOGI JOG HATÁRÁN: A SZELLEMI ALKOTÁSOK JOGÁNAK SAJÁTOS VONÁSAI

Tekintettel arra, hogy a vizsgált törvényi tényállások keretdiszpozíciók,¹ a tényállások megfelelő elemzése csak és kizárólag az e diszpozíciókat tartalommal kitöltő normák ismeretében lehetséges. Bonyolítja a kérdést, hogy maga a diszpozíciót kitöltő norma is többértű: a szellemi alkotásokhoz fűződő jog ugyanis az alkotó mint elsődleges jogosult személyéhez fűződő, attól elválaszthatatlan jogok és a szellemi alkotásból eredő vagyoni jogok együttesét jelenti.²

E sajátos jogterületet tehát mind a polgári jog személyhez fűződő jogok védelmére vonatkozó szabályai, mind a tulajdonjog védelmét biztosító rendelkezések befolyásolják. A szellemi alkotásokra vonatkozó részletes szabályanyagot azonban nem a Ptk. mint átfogó kódex rögzíti, hanem önálló, külön jogszabályok adják.³ A Ptk. vonatkozó rendelkezésein

¹ *Karsai Krisztina, Szomora Zsolt: Szellemitulajdon-jog elleni bűncselekmények.* In: *Karsai Krisztina, Szomora Zsolt, Vida Mihály* (szerk.): *Anyagi büntetőjog.* Különös rész II. Jurisperitus, Szeged, 2013, p. 233.

² *Szladits Károly: A magyar magánjog vázlat.* Grill Károly Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1937, p. 377–378.

³ *Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Gusztáv: Magyar polgári jog. Szellemi alkotások joga.* Eötvös József Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 2008, p. 26.

túl tehát figyelemmel kell lenni – különösen az elkövetési tárgy vonatkozásában – a szellemi alkotásokhoz fűződő jog részletszabályait tartalmazó jogszabályokra is, így különösen a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvényre, a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényre, valamint a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvényre. E fejezetben a szellemi alkotások jogának e többrétűségből fakadó sajátos jellegét tárjuk fel, elhelyezve e jogterületet a polgári jog területeinek mátrixában.

Az absztrakt személyiség védelmére szolgáló polgári jogi szabályok és a szellemi alkotások oltalma között számos kapcsolódási pont lelhető fel, hiszen a közvetlenül védett alkotótevékenység mögött minden esetben az alkotó individuum áll.⁴ Az alkotót illetően, az ő személyétől elválaszthatlan jogosultságok valójában egytől egyig megfeleltethetők valamely, a Ptk.-ban nevesített, személyhez fűződő jognak: példaként említhető az alkotói minőséghez való jog, amely a névhez való jog sajátos változata, vagy a nyilvánosságra hozatalhoz való hozzájárulás joga, amely pedig a magánjogi titokvédelem körébe sorolható.⁵ E részjogosultságok is tehát a jogosult személyéhez tapadnak, attól elválaszthatatlanok, és így forgalomképtelenek. Ily módon nem meglepő, hogy az alkotásokhoz fűződő érdekek oltalmát szolgáló szankciórendszer több tekintetben is alkalmazza a személyiségi jogok védelmét szolgáló általános polgári jogi megoldásokat.⁶

Ugyanakkor a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok rendelkeznek egy vagyoni aspektussal is: tehát olyan vagyoni értékű jogok is egyben, amelyek „a tulajdonhoz hasonló kizárólagos uralmat”⁷ jelentenek, és magánjogi forgalom tárgyát képezhetik. Megjegyzendő, hogy a szellemi alkotások e felfogásában – tehát a személyhez fűződő és vagyoni értékű jogok együttesében – valójában az Egyesült Államok jogrendszerének személyiségi jogi felfogása tükröződik.⁸ Az Egyesült Államokban uralkodó személyiségi jogi felfogás ugyanis rendelkezési jogi alapú,⁹ míg a kontinentális jogrendszerekben – köztük a magyarban is¹⁰ – az emberi méltóság alapú megközelítés uralkodik.¹¹ A forgalomképtelen személyiségi jogok a szellemi alkotást az alkotó személyéhez kapcsolják, ugyanakkor a jogosultságok egy része (vagyoni értékű jogok) forgalomképességének biztosítása a szellemi alkotások szabályozá-

⁴ Bacher Vilmos: A szellemi tulajdon jogi védelme és a Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2. évf. 3. sz., 2000, p. 26.

⁵ Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás: i. m. (3), p. 10.

⁶ Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás: i. m. (3), 9–10.

⁷ Szladits: i. m. (2), p. 377.

⁸ Faludi Gábor a Magyar Iparjogvédelmi Egyesület konferenciájának keretében 2017. május 26-án tartott előadása alapján.

⁹ Roscoe Pound: Interests of Personality. Harvard Law Review, 28. évf. 4. sz., 2015, p. 446.; Thomas McCarthy: Public Personas and Private Property: The Commercialization of Human Identity. The Trademark Reporter, 1989. 5. sz., p. 684.

¹⁰ Ptk. 2:42. § (2) Az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A személyiségi jogok e törvény védelme alatt állnak.

¹¹ Claus Köhler: Personality Rights in Germany. In: Hugh C. Hansen (editor): International Intellectual Property Law & Policy, 7, p. 4–7.

sát egyben az angolszász jogrendszerekhez is közelíti.¹² A vagyoni oldal meglétét és ezáltal a jogterület kettős kötődését támasztja alá az is, hogy az Alkotmánybíróság a szellemi alkotásokon fennálló jogokat is bevonta a tulajdonjoghoz való alapvető alkotmányos jogok és kötelezettségek körébe.¹³

A szellemi alkotások joga mint sajátos jogterület tehát a polgári jognak mind a személyiségi jogi, mind a dologi jogi rendelkezéseivel kapcsolódási pontot mutat. A szellemitulajdon-jog *genus proximuma* e jogviszony abszolút szerkezeté.¹⁴ Ezen abszolút szerkezetű jogviszony, valamint az alkotások hasznosítására épülő relatív szerkezetű jogviszonyok együttese eredményezi azt, hogy e jogterület – bár a polgári jog területére utalható – azon belül különálló helyet foglal el.¹⁵ E jogterület sajátos kettős kötődése is ékes példája tehát a dologi jog és a kötelmi jog rendkívül szoros kapcsolódásának, ami német mintát követve¹⁶ a magyar polgári jogot áthatja.¹⁷

Ez a kettősség a terminus technicus tekintetében fennálló jogelméleti vitában is tetten érhető. A Polgári Törvénykönyv megalkotása során a Kodifikációs Főbizottság sem kívánt állást foglalni annak kapcsán, hogy a szellemi alkotás vagy a szellemi tulajdon a helyes terminus technicus, így a kérdés a mai napig nem eldöntött.¹⁸

A szellemi alkotás kifejezés az alkotáscentrikus megközelítésből fakad, az alkotó individuumba fókuszál. E megjelölés az Otto von Gierke nevéhez köthető személyiségi jogi elméletből ered, amely elmélet a szellemi alkotásokhoz fűződő személyiségi mozzanatokra fókuszál, a vagyoni oldalt pedig másodlagosnak tekinti.¹⁹ A szellemi tulajdon terminus technicus alapját pedig az adja, hogy a jog valójában közvetlenül nem magát az alkotót, a személyt védi, hanem az alkotás eredményét helyezi védelem alá, és az így védett alkotásra vonatkozó kizárólagos jogok szellemitulajdon-jogként is felfoghatóak.²⁰ Ez a tulajdon azonban sajátos, hiszen tárgyai minden esetben egyéni, eredeti alkotótevékenység eredményei, ebből kifolyólag sajátosan azonosíthatóak, és a dolgokkal ellentétben helyhez nem kötöt-

¹² *Menyhárd Attila*: Dologi jog. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010, p. 18–19.

¹³ 17/1992. (III. 30.) AB határozat.

¹⁴ *Menyhárd*: i. m. (12), p. 16.

¹⁵ *Világhy Miklós*: A szellemi alkotások jogi védelmének elvi alapjai a szocialista jogrendszerben. ÁJTI Értesítője, 1960. 2–3. sz., p. 149–151.

¹⁶ *Christian Wollschläger, Vittorio Klostermann*: Zivilistische Schriften 1934–1942. Frankfurt am Main, 2000, p. 369.

¹⁷ *Harmathy Attila*: Dologi jog – kötelmi jog. In: Liber Amicorum – Studia L. Vékás dedicata, Ünnepi dolgozatok Vékás Lajos tiszteletére. ELTE, Budapest, 1999, p. 119–120.

¹⁸ *Görög Márta*: A technológia-, tudástranszfer jogi eszközei. In: *Bajmócy Zoltán, Elekes Zoltán* (szerk.): Innováció: a vállalati stratégiától a társadalmi stratégiáig. JATEPress, Szeged, 2013, p. 271.

¹⁹ Bővebben l. *Otto von Gierke*: Die soziale Aufgabe des Privatrechts. Frankfurt am Main, Klostermann, 1943, p. 37–39.; *Otto von Gierke*: Deutsches Privatrecht. Erster Band: Allgemeiner Teil und Personenrecht. Duncker&Humblot, Berlin, 2010, p. 67–72.

²⁰ *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás*: i. m. (3), p. 10.

tek,²¹ így a tulajdonosi részjogosultságok egy időben különböző helyeken, több jogosult által is gyakorolhatók.²²

E terminológiai vita nem lezárt, és valójában sosem lehet az. Az egyes szellemi alkotások esetén is eltérő, hogy azok megítélésében a személyi vagy a vagyoni oldal dominál. A védelemnek az alkotó személyéhez való kötődése erősebb a szerzői jogban, mint az iparjogvédelemben,²³ így szerzői művek gyűjtőneveként célszerűbb lehet a szellemi alkotás megjelölés, míg az iparjogvédelmi jogintézmények területén a szellemi tulajdon terminus technicus alkalmazása. A kérdésre tehát nem adható egyetlen adekvát válasz, a kérdés alapjául szolgáló kettősség megléte azonban egyértelmű: a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok abszolút jellege és az ezen abszolút jogokra épülő relatív szerkezetű jogviszonyok együtt egy sajátos jogterületet alkotnak, amely sajátos elbírálást igényel.²⁴

III. A SZELLEMI ALKOTÁSOKHOZ FŰZŐDŐ JOGSÉRTÉSEK KRIMINALIZÁLÁSÁNAK INDOKAI (RATIO LEGIS)

Az alkalmazott módszertan meghatározásakor utaltunk arra, hogy nem célunk a tárgyalt bűncselekmények részletes tényállási elemzését adni. A vizsgálat a tényállási elemek közül csak az elkövetési magatartásra és az eredményre fókuszál, ezek értékelése körében pedig alapvetően a keretdiszpozíciót kitöltő polgári jogi szabályok bírnak relevanciával. Bár a szerzői jogok és iparjogvédelmi jogok megsértésének törvényi tényállását nem elemizzük, egy konkrét bűncselekménytani kérdésre a joggyakorlat elemzése előtt mégis ki kell térni.

Az elkövetési magatartás megítélésekor a jogalkalmazó – a törvényi tényállás szövege mellett – alapvetően a védett jogtárgyból indul ki. Az utánzás és átvétel szemantikai értelmétől eltérő jelentéstartalom kialakítása ugyanis azon az indokoláson alapszik, hogy a szabadalmas (illetve más iparjogvédelmi oltalom jogosultjának) jogát még önmagában az oltalom tárgyának átvétele és utánzása nem sérti, privilegizált helyzetét csak a termék forgalomba hozatalával veszíti el.²⁵ A jogalkalmazó tehát a védendő jogtárgy jellegéből indul ki, és a teleologikus értelmezés módszerével jut el a normaszöveg megszorító értelmezéséhez. Az elkövetési magatartás kapcsán tehát azt kell megvizsgálni, hogy a bíróságok a jogértelmezés során az anyagi büntetőjogi szabályok megsértésével járnak-e el, ehhez pedig mindezekelőtt a bűncselekmény jogi tárgyának pontos meghatározására van szükség.

²¹ *Josef Kohler: Das Autorrecht: eine zivilistische Abhandlung*, Kissinger Legacy Reprints, 2010, p. 96–99.
²² A szellemi alkotások e jellemzőjét az Európai Uniói Bírósága is rögzítette a Falco-ügyben (C-533/07.): http://curia.europa.eu/juris/document/document_print.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30db8fd4554c3e0047929ca7aa75d1cf3c08.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuLc390?doclang=HU&text=&pageIndex=0&part=1&mode=DOC&docid=72675&occ=first&dir=&cid=482242 (utolsó letöltés ideje: 2018. 01. 06.).
²³ *Lontai, Faludi, Gyertyánfy, Vékás: i. m. (3)*, 11.
²⁴ *Boytha György: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció*, 2. évf. 3. sz., 2000, p. 13.
²⁵ Bővebben I. IV. rész.

A jogi tárgy alapvetően az embereknek valamilyen „érdekekhez fűződő értékelt kapcsolata”,²⁶ amely kapcsolat deliktualis beavatkozással nem sérthető. Amennyiben tehát a Btk. XXXVII. fejezetében szereplő tényállások mögött meghúzódó kriminálpolitikai indokokat kívánjuk feltárni, mindenekelőtt a dolgozat II. fejezetében tárgyalatkból kell kiindulni. A szellemi alkotásokhoz fűződő jogsértések szankcionálása esetén ugyanis a *ratio legis* a szellemi alkotótevékenység társadalmi és gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásában, annak védelmében keresendő. Az innováció ösztönzésének gazdasági fejlődésre makroökonómiai szempontból gyakorolt hatását a közgazdászok már az 1960-as években egyértelműen kimutatták. Robert Solow elemzése során arra a következtetésre jutott, hogy az Amerikai Egyesült Államok nemzeti jövedelmének mindössze 50%-a származik a tőke- és munkabefektetésekből, a további növekedés – tehát a fennmaradó 50% – pedig a technikai fejlődés, az abba való befektetés eredménye (Solow-maradvány).²⁷ Paul Romer modellje értelmében a gazdasági növekedés csak és kizárólag a K+F-tevékenységekbe való befektetés ösztönzésével valósulhat meg, ennek keretében a tudásfelhalmozásra irányuló aktivitás növelését a megszerzett tudás kizárólagosságának biztosításával kell elérni.²⁸ Romer tehát már nem csupán a technológiai fejlődést és a tudásfelhalmozást jelöli meg a gazdasági növekedés előfeltételeként, hanem e tudás kizárólagosságát is annak titokban tartása vagy a szellemi alkotások hatékony védelme által.

A szellemi alkotótevékenység ösztönzésének azonban előfeltétele a megfelelő védelmet jelentő, formalizált jogi keretrendszer megteremtése. E keretrendszer akkor alkalmas e cél elérésére, ha a szellemi alkotás létrehozásának és hasznosításának valamennyi szakaszában – tehát az ötlettől egészen az új termék kifejlesztéséig és értékesítéséig – valamennyi résztvevőt megfelelő védelemben tudja részesíteni. E keretrendszert a különböző jogágakhoz tartozó jogi eszközök együttese adja: a Ptk. szerinti kutatási szerződés, a technológia- és tudástranszfer-szerződések, illetve további vonatkozó atipikus szerződések (pl. a közfinanszírozású kutatóhely által foglalkoztatott kutató kompenzálására vonatkozó alkotóidő-szerződés), a kapcsolódó közbeszerzési eljárások szabályai, valamint a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala hatáskörébe tartozó eljárások²⁹ együtt alkotják azt a feltételrendszert, amely a szellemi alkotásokhoz fűződő jogokkal való rendelkezés kereteit adja. E keretrendszer *ultima ratio* eszköze pedig a büntetőjogi védelem, amely az alkotót – illetve a vagyoni jogok jogosultját – megillető, a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok együttesét védi.

A Btk. XXXVII. fejezetében szereplő, a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok megsértésével megvalósuló bűncselekmények jogi tárgy kettős, amely kettősség a jogterület sajátos, kettős kötődéséből ered. A vonatkozó törvényi tényállások ugyanis a szellemi alkotásokhoz

²⁶ Nagy Ferenc: Gondolatok a jogi tárgyról. Büntetőjogi Kodifikáció, 8. évf. 1. sz., 2008, p. 4.

²⁷ Bővebben l. Robert M. Solow: Capital theory and the rate of return. North Holland Publishing Company, Amsterdam, 1963.

²⁸ Bővebben l. Paul Romer, Luis Rivera Batiz: Economic Integration and Endogenous Growth. Quarterly Journal of Economics, 1991. 5. sz.

²⁹ Ezen eljárások az Ákr. értelmében 2018. január 1-jei hatállyal nem minősülnek hatósági eljárásnak.

fűződő jogok mindkét aspektusát (személyi és vagyoni oldal) védelemben részesítik. Így a bűncselekmények jogi tárgya egyrészt az adott szellemi alkotáshoz fűződő vagyoni viszonyok, valamint a szellemi alkotás tekintetében annak alkotóját megillető személyiségi jogok.³⁰

IV. A JOGGYAKORLAT ELEMZÉSE

A kutatási kérdésre adandó választ megelőlegzendő: a bíróságok sokszor merőben eltérő módszereket alkalmaznak a vagyoni hátrány megállapítása tekintetében, amely olyan mértékben következtelen joggyakorlatot eredményez, amely a jogbiztonság követelményét messzemenően sérti. Az eltérő módszerek alkalmazása mellett további problémát jelent az indokolási kötelezettség súlyos megsértése is: rendkívül magas számban találkozhatunk olyan ítéletekkel, amelyekben a bíróság rögzítette a vagyoni hátrány mértékét, ám az ezzel kapcsolatos indokolást teljes mértékben mellőzte. Ezekben az ítéletekben nem derül ki, hogy a bíróság milyen tényeket, körülményeket vett figyelembe a vagyoni hátrány mértékének megállapítása során, mi képezte a számítás alapját. Ezek az ítéletek – e részükben legalábbis – megalapozatlanok.

A feldolgozott ítéletek a vagyoni hátrány megállapítása szempontjából alapvetően három csoportba oszthatóak: *i)* 4 ítéletben a vagyoni hátrány mértékét a bíróság ún. licencanalógia alapján állapítja meg, azaz azt az összeget tekinti vagyoni hátránynak, ami a szellemi alkotás hasznosítására, felhasználására vonatkozó licencszerződés (felhasználási szerződés) megkötése esetén a szellemi alkotás jogosultját megillette volna;³¹ *ii)* másik 4 ítéletben a vagyoni hátrány mértéke egyenlő a szellemi alkotás jogosulatlan felhasználásával gyártott és forgalmazott termékek eladási árával (tehát az az összeg, amit az elkövető ezáltal realizált);³² *iii)* 11 ítéletben a vagyoni hátrány megállapításának módszerét a bíróság nem rögzítette, az erre vonatkozó indokolást teljes egészében mellőzte.³³

A joggyakorlatban uralkodó következetlenséget nem lehet figyelmen kívül hagyni, hiszen az eltérő módszerek nem csupán nagyfokú kiszámíthatatlanságot eredményeznek, de a büntetőjogi felelősség kérdését is alapjaiban befolyásolják. A licencanalógián alapuló számítás esetében a bíróságok azt az összeget tekintik vagyoni hátránynak, ami az elkövető jogszerű

³⁰ Szomora Zsolt: Btk. XXXVII. fejezete. In: *Karsai Krisztina* (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Complex, Budapest, 2013, p. 807.

³¹ Békéscsabai Járásbíróság B.106/2014/47; Pesti Központi Kerületi Bíróság B.33.060/2011/20; Budapest Környéki Törvényszék B.296/2004/81; Fővárosi Törvényszék Bf.6267/2013/21.

³² Budai Központi Kerületi Bíróság B.XII.1057/2007/13; Pesti Központi Kerületi Bíróság B.37.452/2008/5; Fővárosi Törvényszék B.317/2012/14; Fővárosi Törvényszék B.632/2011/6.

³³ Pesti Központi Kerületi Bíróság B.717/2005/17; Pesti Központi Kerületi Bíróság B.VIII.80.629/2008/8; Balassagyarmati Törvényszék B.210/2014/127; Fővárosi Törvényszék Bf.VIII.6299/2009/10; Fővárosi Törvényszék B.529/2010/40; Fővárosi Törvényszék Bf.8763/2008/11; Fővárosi Törvényszék Bf.8341/2008/10; Fővárosi Ítéletábra Bf.245/2012/18; Fővárosi Ítéletábra Bf.171/2016/24; Fővárosi Ítéletábra Bf.32/2013/7; Fővárosi Ítéletábra Bf.118/2007/27.

magatartása esetén a szellemi alkotás jogosultját megillette volna. Tehát megvizsgálja, hogy ha az elkövető a szellemi alkotás hasznosítására, felhasználására vonatkozóan szerződést kötött volna a jogosulttal, akkor a szerződés alapján milyen mértékű licenciadíj, felhasználási díj illette volna meg a licenciadót. A IV.1.2. alfejezetben részletesen foglalkozunk a licenciadíj meghatározásának módjával, e körben egyelőre csak annyit szükséges rögzíteni, hogy a licenciadíj tipikusan a szellemi termék értékesítéséből származó nettó bevételnek egy bizonyos százalékban meghatározott része (tipikusan 2–7%). A második alkalmazott módszer esetén viszont a vagyoni hátrány a szellemi termék (jogellenes) értékesítéséből, hasznosításából származó, az elkövető által ténylegesen realizált bevétel. Ez a módszer tehát nyilvánvalóan magasabb vagyoni hátrány megállapítását eredményezi, hiszen míg a licencanalógián alapuló számításhoz a bíróság a hasznosításból származó bevétel nettó értékének meghatározott százalékát tekinti a jogosult oldalán jelentkező elmaradt vagyoni előnynek, addig a második esetben a vagyoni hátrány a nettó bevétel 100%-a. Könnyen előfordulhat, hogy az első számítási módszer esetén az elkövető büntetőjogi felelősségét nem lehet megállapítani, hiszen az így kapott összeg a 100 000 Ft-ot nem éri el, ám a második módszer alkalmazásával a bűncselekménynek akár a minősített esete is megvalósulhat.

IV.1. A vagyoni hátrányt befolyásoló polgári jogi szabályok

Az elemzés két síkon fut: előbb a vagyoni hátrány megállapítását meghatározó mögöttes polgári jogi szabályok téves alkalmazását tekintjük át, majd rátérünk az elkövetési magatartás vonatkozásában fennálló fogalmi bizonytalanságra (IV.2. rész). A vonatkozó polgári jogi kérdéseket egy, a Békéscsabai Járásbíróság által hozott elsőfokú ítélet részletes elemzésével vázoljuk fel.

IV.1.1. Békéscsabai Járásbíróság B.106/2014/47³⁴

A tényállás lényege

A vádlottat az ügyben korábban tanúként kihallgatott ügyvezető által képviselt I. Kft. mint pótmagánvádló az 1978. évi Btk. 329/A. § (1) bekezdésébe ütköző szerzői jogok megsértésének vétségével³⁵ vádolta meg. Az A. város, utca, szám alatti hotel a II. Vállalatnál készült tervek alapján 1987. évben megépült, és 1987. április 9. napján a II. Vállalat tervező részére az építési hatóság a használatba vételi engedélyt kiadta. A II. Vállalat jogutódja átalakulás

³⁴ Az ügyben felmerülnek olyan jogi problémák, amelyek a vagyoni hátrány kérdésével nincsenek összefüggésben, ám megoldásuk csak és kizárólag a keretdiszpozíciót kitöltő, mögöttes polgári jogi szabályok körültekintő alkalmazásával lehetséges. Eképpen érdekes adalékot jelentenek, és rövid áttekintésük nem mellőzhető.

³⁵ Régi Btk. 329/A. § (1) Aki másnak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát hasznosítás végett vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

folytán a I. Kft. A hotel kapacitásának bővítése érdekében épületét 800 millió forintot meghaladó építési beruházás keretében 2011-ben felújították. A felújítás tervét a hotelt üzemeltető (és egyben tulajdonos) Hotel Bt. megrendelésére az V. Kft. készítette. A vádlott az V. Kft. ügyvezetője. Még a felújítási munkálatok megkezdése előtt az épület tervezője (II. Vállalat alkalmazottja) elhunyt.

Az engedélyterv műszaki leírásának hiteles másolata alapján megállapítható, hogy az eredeti épület rendeltetése jelentős mértékben átalakult, megváltozott: a szálloda 61 szobás kapacitása 68-ra növekedett, 650 nm-es wellness- és szépségfarmmal, 24 gépkocsit befogadó mélygarázzsal és 9 gépkocsit befogadó zárt, kamerával megfigyelt parkolóval bővült; a homlokzat vonatkozásában a nyomozati anyagban fellelhető fotók alapján egyértelmű, hogy az épület megjelenése, tömege döntő mértékben megváltozott.

A vádlott az átdolgozással kapcsolatban a szerzői vagyoni jogok jogosultját (I. Kft.) nem kereste fel, a felhasználás módjáról, mértékéről nem tájékoztatta, vele nem konzultált, illetve a létesítményre a sértettel felhasználási szerződést nem kötött. Az I. Kft. ügyvezetője (korábban tanúként kihallgatott, majd pótmagánvádlóként fellépő) – amikor tudomást szerzett az átépítés tervéről – megegyezés céljából felkereste a vádlottat, aki azonban teljes mértékben elzárkózott a jogdíjfizetéstől.

A vádindítvány érvelése

Az I. Kft. mint pótmagánvádló vádindítványában rögzíti, hogy az átépítés tárgyát képező épület és annak tervei az 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj.) 1. § (2) bekezdésének k) pontja és (3) bekezdése alapján szerzői jogi védelemben részesülnek. Az építészeti alkotás és annak terve tekintetében a szerzői vagyoni jogokat a II. Vállalat jogutódjaként ő érvényesíti (ítélet, 2. oldal). A pótmagánvádló hivatkozik az Sztj. vonatkozó rendelkezéseire, így különösen az alkotás egyéni, eredeti jellegének kritériumára,³⁶ kifejtve egyúttal e kritérium joggyakorlat által kimunkált jelentéstartalmát is: egy alkotás akkor tekinthető egyéni, eredeti jellegűnek, ha nem minősül más mű „szolgai másolatának” (ítélet, 2. oldal). Utal továbbá az Sztj. 9. §-ára és ezzel összefüggésben a 106. § (1) bekezdésére: a 9. § értelmében a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok – a személyhez fűződő és a vagyoni jogok – összessége, szerző alatt pedig – figyelemmel a 106. § (1) bekezdésére – érteni kell a szerző jogutódját, illetve a szerzői jog más jogosultját is.

Helyesen utal a kérdés mögöttes polgári jogi vetületére, és rögzíti a II. részben kifejtett a dogmatikai alapvetést. A jogszabályi háttér felvázolásán túl az idézett törvényhelyeket összekapcsolja a történeti tényállás releváns részeivel: rámutat, hogy hibás a vádlott védekezése, ugyanis a a vádlott az általa kifejtettek alapján „szerző alatt kizárólag az eredeti tervezőt, a személyhez fűződő, nem átruházható és nem örökölhető jogok tulajdonosát érti” (ítélet, 2. oldal), és így védekezése is kizárólag az eredeti tervező személyére koncentrál.

³⁶ Sztj. 1. § (3) A szerzői jogvédelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jelleg alapján illeti meg.

A pótmagánvádoló a személyhez fűződő és vagyoni értékű jogok együttesének rögzítését követően sorra veszi a szerzőt megillető részjogosultságokat, amely körben kiemeli a felhasználás, illetve a felhasználás engedélyezésének jogát.³⁷ Az Sztj. 17. § f) pontjára tekintettel a pótmagánvádloként fellépő jogosult álláspontja szerint megvalósult az építészeti alkotás mint szerzői mű felhasználása. Hiába alakult át jelentős mértékben az eredeti épület rendeltetése, az Sztj. hivatkozott pontja alapján a mű átdolgozása is felhasználásnak minősül (ítélet, 3. oldal). Amennyiben az átdolgozással létrejött mű egyéni, eredeti jelleggel bír, az Sztj. 4. § (2) bekezdése alapján e mű is önállóan szerzői jogi védelem alatt áll. E védelem gátja azonban az eredeti mű szerzőjét megillető jogok tiszteletben tartása: kizárólag abban az esetben áll az átdolgozással létrejött alkotás szerzői jogi védelem alatt, ha a felhasználás, átdolgozás során a felhasználó az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül járt el.³⁸ Ennek a törvényi feltételnek a vádlott akkor tett volna eleget, ha az átalakítási munkálatok megkezdése előtt felkeresi az eredeti építészeti alkotás szerzőjét (pótmagánvádoló), és vele az átdolgozásra vonatkozó³⁹ felhasználási szerződést köt.⁴⁰

A történeti tényállás alapján – figyelemmel a vádlott foglalkozására, a foglalkozása gyakorlatához szükséges ismeretekre – a pótmagánvádoló szerint megállapítható, hogy a felhasználási szerződés megkötésének elkerülésére és ezáltal az őt szerzőként megillető jogok megsértésére a vádlottnak legalább az eshetőleges szándéka ki kellett, hogy terjedjen: a vádlott a Magyar Építész Kamara tagja, a tervezői tevékenység folytatása során a kamara etikai fegyelmi szabályzata szerint jár el, amely többek között rögzíti az Sztj. betartásának kötelezettségét. A vádlottnak tehát tisztában kellett lennie azzal, hogy a tárgyi építészeti alkotás átalakítása során nem az Sztj. előírásai szerint jár el, ebből következően a gondatlanságot nem lehet feltételezni (ítélet, 4. oldal).

A vádlott tehát azon mulasztásával, hogy nem kötött hasznosítási szerződést a pótmagánvádlóval mint a vagyoni szerzői jogok jogosultjával, bűncselekményt követett el, megvalósítva az 1978. évi IV. törvény 329/A. §-a törvényi tényállását, és 1 640 000 forint+áfa kárt okozva (ítélet, 4. oldal). Arra vonatkozóan, hogy a pótmagánvádoló milyen tényezőket vett alapul az összeg meghatározásakor, az ítélet nem tartalmaz információt.

³⁷ Sztj. 16. § (1) A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.

³⁸ Sztj. 4. § (2) Szerzői jogi védelem alatt áll – az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül – más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.

³⁹ Sztj. 47. § (1) A felhasználási engedély csak kifejezett kikötés esetén terjed ki a mű átdolgozására.

⁴⁰ Sztj. 42. § (1) Felhasználási szerződés alapján a szerző engedélyt ad művének a felhasználására, a felhasználó pedig köteles ennek fejében díjat fizetni.

Az ítélet érvelése és elemzése

A bíróság indokolásának ismertetése előtt a jogi probléma minél pontosabb bemutatása érdekében érdemes röviden összegezni a személyhez fűződő és a vagyoni jogok megosztásának alakulását a tárgyi épületterv tekintetében. Az épület terve munkaviszony keretében, a II. Vállalat mint munkáltató utasítására készült. Tekintettel arra, hogy a mű (épületterv) elkészítése vitathatatlanul a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége volt,⁴¹ az épülettervhez mint szerzői műhöz fűződő vagyoni jogokat a mű átadásával a szerző jogutódjaként a munkáltató II. Vállalat szerezte meg.⁴² Ugyanakkor az épület tervezőjét továbbra is megillették a mű megalkotása vonatkozásában a személyhez fűződő jogok, hiszen azok az alkotó személyétől elválaszthatatlanok, átruházásuk fogalmilag kizárt.⁴³ A védelmi időn belül⁴⁴ a tervező halálát követően is fennállt e személyhez fűződő jogok érvényesítésének lehetősége vagy a művészi hagyaték gondozásával megbízott, vagy a szerzői vagyoni jogokat öröklési jogcímen megszerzett személy által [Sztj. 14. § (1) bek.].

Téves tehát a vádlott arra vonatkozó védekezése, hogy a tervező halálával a szerzői jogok megsértése fogalmilag kizárt. Érveléséből arra lehet következtetni, hogy szerzői jogok alatt kizárólag a személyhez fűződő jogokat érti, amelyek a szerző halálát követően nem állnak fenn. Ha elfogadjuk ezt az álláspontot, akkor az elkövetési tárgy (szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jog) hiánya miatt a büntetőjogi felelősség megállapítása a tényállásszerűség szintjén megbukna, és a vádlottat bűncselekmény hiányában fel kellene menteni. Ez az érvelés azonban több ponton is helytelen. Az előbbieken már utaltunk rá, hogy a szerző halálát követően is érvényesíthetők a szerző személyhez fűződő jogai az erre jogosultak által, tehát e jogok a halállal nem szűnnek meg. De ha még a személyhez fűződő jogok meg is szűnnének a szerző halálával, a vagyoni szerzői jogok továbbra is fennállnak, méghozzá a szerző munkáltatója oldalán. A törvényi tényállás megfogalmazásából [„*másnak vagy másoknak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó joga*”, Btk. 385. § (1) bek.] egyértelmű, hogy a törvény a szerzői jog mindkét aspektusát, tehát mind a személyhez fűződő, mind a vagyoni jogok megsértését büntetni rendeli, és csupán az egyik aspektus sérelme nem jelenti az elkövetési tárgy hiányát. A személyhez fűződő és a vagyoni

⁴¹ Egyértelmű következtetés vonható le e tényre nézve abból, hogy az ítéleti tényállás alapján az épület tervei II. Vállalatnál készültek el. E megfogalmazás alapján ugyanis az anonimizálás ellenére is alappal feltételezhető, hogy II. Vállalat tevékenységét tekintve tervezőiroda vagy más olyan gazdasági társaság lehet, amelynek fő tevékenységi körébe tartozik az épülettervek elkészítése.

⁴² A munkaviszonyban létrehozott szerzői mű vonatkozásában a mű tervezésekor hatályban lévő 1969. évi III. tv. [14. § (1) bek.] és a jelenleg hatályos Sztj. [30. § (1) bek.] azonos rendelkezést tartalmaz.

⁴³ Sztj. 9. § (1) A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok – a személyhez fűződő és a vagyoni jogok – összessége.

(2) A szerző személyhez fűződő jogait nem ruházhatja át, azok másként sem szállhatnak át, és a szerző nem mondhat le róluk.

⁴⁴ Sztj. 31. § (1) A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben.

jogok megosztására a bíróság is rámutat ítéletében, és ezzel kapcsolatban kimondja, hogy a cselekmény bármely részjogosultság megsértésével tényállásszerű (ítélet, 10. oldal).

A védekezés további pontjaira, valamint a bíróság által vizsgált további kérdésekre csak röviden térünk ki, tekintettel arra, hogy e jogi problémák értékelése nem tartozik a tárgyhoz. A védelem által vitatott további kérdés a vádlott mint természetes személy felelőssége: álláspontja szerint ugyanis a tervek elkészítését az V. Kft. végezte, így a gazdasági társaság, és nem a társaság ügyvezetőjének felelősségét kellene megállapítani. Ezzel kapcsolatban a bíróság rögzíti ítéletében, hogy „*a büntető anyagi jogban a természetes személynek a felelőssége megállapítható akkor is, ha a gazdasági társaság felelőssége is megállapítható lenne mellette, ha az adott a természetes személy cselekedete (elkövetési magatartása) meríti ki az adott bűncselekmény történeti tényállását*” (ítélet, 16. oldal).

Az elkövetési tárgy problematikáján és a természetes személy felelősségre vonásának kérdésén túl a bíróság további három fő jogi kérdést vizsgált: *i)* megállapítható-e a szándékoság, vagy a vádlott magatartása csupán a gondatlanság keretei között marad; *ii)* magatartásával mekkora vagyoni hátrányt okozott; *iii)* valamint hogy a vádlott egyáltalán lehet-e tettese a bűncselekménynek. Az első kérdés megválaszolása nem tartozik vizsgálatunk körébe. A második és harmadik kérdés megítélése azonban csak és kizárólag a mögöttes polgári jogi szabályok pontos ismeretében és megfelelő értelmezésével lehetséges.

A bíróság mindenekelőtt az I. Kft. mint a szerzői vagyoni jogok jogosultja, az V. Kft. mint az építészeti alkotás átalakítására vonatkozó tervek készítője, valamint a Hotel Bt. mint az átalakítási tervet megrendelő tulajdonos közötti jogviszony polgári jogi szabályait tárta fel. Utalt arra az egységesnek tekinthető civilisztikai bírói gyakorlatra (BDT2008 756, BH2005 427, BH2005 143), amelynek értelmében a tulajdonost minden esetben megilleti az a jog, hogy a tulajdonában álló épületet átépítse, azonban az átépítés nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét, hiszen a szerző kizárólagos joga a mű bármely formában történő felhasználása, illetve felhasználásának engedélyezése (ítélet, 18. oldal). Kiegészítve a bíróság indokolását megjegyzendő, hogy ebben az esetben a tulajdonos jogaival szemben szintén tulajdonjog áll, hiszen az Alkotmánybíróság értelmezése alapján is vitathatatlan, hogy a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok a tulajdonjog körébe vonhatóak. Tehát a tulajdonos Hotel Bt. az őt megillető tulajdonosi jogosítványok ellenére is csak felhasználási szerződés alapján lett volna jogosult az épület átalakítására.

Bár sem az Sztj., sem a tervek elkészítésekor hatályban lévő régi Ptk. nem tartalmaz részletszabályokat a felhasználási szerződés vonatkozásában, a törvényi rendelkezésekből levezethető, hogy a szerződést a szerzőnek és a felhasználónak kell megkötnie. A szerző személyét az Sztj. pontosan meghatározza, e rendelkezésre a vádindítvány érvelésének bemutatásakor már kitértünk [Sztj. 106. § (1) bek.]. E helyzetben tehát az I. Kft. mint jogutódlás folytán a szerzői vagyoni jogok jogosultja szerzőnek minősül. A felhasználó személyének beazonosítása azonban már korántsem ilyen egyszerű. A bíróság három körben vizsgálódott: áttekintette az építéskor hatályban lévő 1997. évi LXXVIII. törvénynek az építő és a

tervező feladataira vonatkozó rendelkezéseit, a Szerzői Jogi Szakértői Testület vonatkozó szakvéleményeit és a Magyar Építész Kamara ajánlásait.

A törvényi jogok és kötelezettségek között a felhasználói szerződés megkötése sem az építész, sem az építtető oldalán nem szerepel, így az ágazati törvény sem nyújt a kérdésben segítséget. Azonban a Szerzői Jogi Szakértői Testület e tárgyban született civilisztikai állásfoglalásai alapján kirajzolódott egy következetes joggyakorlat: nem a tervező, hanem a megrendelő kötelezettsége az eredeti tervet készítő tervező hozzájárulásának a megszerzése. A tervező és a megrendelő az egymás között létrejött szerződésben kikötheti, hogy a megrendelő szavatol azért, hogy a birtokában van az eredeti szerző hozzájárulása. Ha a szerződés tartalmaz ilyen kikötést, az átdolgozásra vonatkozó tervet készítő szerző felelőssége fel sem merülhet. A joggyakorlat tehát következetes abban a tekintetben, hogy a szerződéskötési kötelezettség a megrendelőt (építtetőt), és nem a tervezőt terheli (ítélet, 21. oldal).

Tekintettel arra, hogy a felhasználási szerződés megkötésére kötelezett személyt (azaz a felhasználó személyét) az ágazati törvények és más jogszabályok nem határozzák meg, és így a kérdésben csupán más ügyekben hozott egyedi ítéletekre lehet támaszkodni, a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy nem lehet kétséget kizáróan megállapítani, hogy jelen esetben a vádlott vagy a megrendelő volt köteles a felhasználói szerződés megkötésére. A bíróság a Be. 4. §-ra hivatkozva e tényt nem értékelte a vádlott terhére, így pedig az sem volt megállapítható, hogy a vádlott egyáltalán tettese lehet-e a bűncselekménynek (ítélet, 21. oldal).

A bíróság ezt követően az okozott vagyoni hátrány mértékének vizsgálatára tért rá. Megállapította, hogy a vádlott cselekménye nem a sértett meglévő vagyonában okozott csökkenéssel, hanem a vagyoni előny elmaradásával okozott vagyoni hátrányt a sértett számára [Btk. 459. § (1) bek. 17. pont]. Az elmaradt vagyoni előny az az összeg, ami a vádlott jogszerű eljárása esetén a sértettet megillette volna, hiszen a várt vagyongyarapodás azért maradt el, mert a felek az épület átalakítására vonatkozó felhasználási szerződést nem kötötték meg, és így a sértett az átdolgozás ellenértékeként őt megillető díjtól elesett. Jelen esetben tehát pontosan megjelölhető, hogy miben jelenik meg a vagyoni hátrány.

E vagyoni hátrány összegének megállapítása azonban már korántsem ilyen egyértelmű. Egyetlen ágazati jogszabály sem ad ugyanis szempontrendszert a díj megállapítására nézve, vagy zsinórmértéket arra vonatkozóan, hogy felhasználási szerződés esetén milyen határérték között mozoghat a felhasználási díj mértéke. Ennek részletes vizsgálatával a következők alfejezet foglalkozik, áttekintve a felhasználási, illetve a licencszerződés jellemzőit.

A nyomozati szakban bizonyítékként beszerzett levelekből megállapítható volt, hogy a vádlott az eljárás megindulása után megegyezés céljából 100 000 Ft-ot ajánlott fel a pótmagánvádlóként fellépő I. Kft.-nek kompenzációként (ítélet, 21. oldal), amely ezt összeget arányos díjazásként nem fogadta el. A pótmagánvádló jogi képviselője a tárgyalás során a vagyoni hátrány összegét a látványterv és az engedélyezési terv díjának 10%-ában jelölte meg. A bíróság – elfogadva ezt az álláspontot – a látványterv és az engedélyezési tervek elké-

szítéséért járó díjazást vette a vagyoni hátrány alapjának (ítélet, 22. oldal). Hozzátette, hogy az engedélyezési terv továbbfelhasználásával készített kiviteli terv díja (mint bevételkiesés) a vagyoni hátrány megállapítása szempontjából közömbös, hiszen a kiviteli terv készítője alappal feltételezhette azt, hogy a terv felhasználása során jogszerűen jár el. Az elmaradt felhasználási díj mint vagyoni hátrány megállapításának egyetlen kiindulópontjaként tehát a látványterv és engedélyezési terv díja szolgálhat.

Az ágazati törvények nem, de a Magyar Építészeti Szakértői Kamara díjszámítási táblázata meghatároz egy maximális százalékos értéket a felhasználási díj tekintetében: eszerint a felhasználói szerződés maximális mértéke az általános bírói joggyakorlat szerint a megkötött tervezési szerződés díjának 20%-a lehet. A pótmagánvádló által megkötött összeg ennél jóval alacsonyabb, mindössze a tervezés díjának 10%-a. Ez a 10% tehát az a százalékban meghatározott összeg, amit a pótmagánvádlóként fellépő szerző a felhasználási szerződés megkötésekor felhasználási díjként kikötött volna. A bíróság a pótmagánvádló e nyilatkozatát részletesebb indokolás nélkül elfogadta, tényként kezelve azt, hogy ha a vádlott jogszerűen járt volna el, a pótmagánvádló vagyona a tervezési díj 10%-ával gyarapodott volna. Az iratokból kétséget kizáróan megállapítható volt a terv elkészítésének díja, azonban a bíróság ítéletéből ez elírás miatt mégsem derül ki pontosan. A bíróság ugyanis rögzíti, hogy a tervezés díja 17 400 000 Ft volt, majd levezeti, hogy a szerző nyilatkozata alapján ezen összeg 10%-a jelenti az okozott vagyoni hátrányt, ami így 1 740 000 Ft. Ha azonban a tervezési díj 17 400 000 Ft, a bíróság által alkalmazott számítás alapján a vagyoni hátrány helyesen 1 740 000 Ft lenne. Az ítéletből nem derül ki, hogy a tervezés díja szerepel tévesen (tehát 17 400 000 Ft helyett 1 740 000 Ft) vagy az ennek 10%-aként meghatározott vagyoni hátrány (azaz nem 1 740 000 Ft, hanem 1 740 000 Ft.). Ugyanakkor egyik összeg sem felel meg az ítélet 4. oldalán olvasható, a pótmagánvádló által a vádindítványban megjelölt összegnek, amely 1 640 000 Ft.

A helyes összegre a jogi minősítésből vagy büntetéskiszabási körülményekre való hivatkozásból sem tudunk következtetést levonni, mivel a bíróság a vádlottat felmentette. A történeti tényállás és a lefolytatott bizonyítási eljárás alapján ugyanis nem tudott kétséget kizáró megállapítást tenni a vádlott tudattartalmára vonatkozóan. Nem lehetett bizonyítani azt, hogy a vádlott a cselekményt szándékosan követte el. A bíróság így a vádlottat bizonyítottság hiányában felmentette, és a pótmagánvádló által előterjesztett polgári jogi igény elbírálását egyéb törvényes útra utasította (ítélet, 27–28. oldal).

Ahhoz azonban, hogy a vagyoni hátrány bíróság általi megállapítását értékeljük, nincs szükség a pontos összeg ismeretére, hiszen valójában a számítás módja az, ami az értékelés alapját adja. A pontos elemzés érdekében először a felhasználási díj kérdését szükséges közelebbről megvizsgálni. A kérdést azonban tágabb keretben elemezzük, és nem a felhasználási szerződés, hanem a licencszerződés jellemzőit vesszük sorra. A felhasználási szerződés ugyanis tulajdonképpen a licencszerződés speciális típusának tekinthető: a felhasználási szerződés szerzői mű felhasználására vonatkozik, míg a licencszerződés valamennyi más

szellemi alkotás, illetve know-how hasznosítási jogának átengedésére, így a két szerződés-típus szabályai alapvetően megegyeznek. Mivel nem csupán a szerzői műre fókuszálunk, hanem valamennyi szellemi alkotáshoz fűződő jogsértésre is, így a szellemi alkotások szélesebb csoportját felölelő licencszerződést vizsgáljuk a következő alfejezetben.

IV.1.2. A licencszerződésről

A gyakorlatban e sui generis szerződéstípus tartalma jól körülhatárolható, hiszen hiába jellemzi nagymértékű diszpozitivitás, a gyakorlatban kikristályosodott a feleket megillető, illetve terhelő jogok és kötelezettségek hálója. Nem véletlenül a gyakorlat volt a meghatározó e szerződéstípus tartalmának alakításakor, hiszen a licencszerződés jogalkotó általi definiálása egészen 1969-ig váratott magára. A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvény az első olyan jogforrás,⁴⁵ amely szabályozási körébe vonta a hasznosítást szervező szerződéseket is, és meghatározta a licencszerződés definícióját, a főbb jogokat és kötelezettségeket, valamint a szerződés megszűnésének egyes eseteit is.⁴⁶

A licencszerződés hatályos szabályozását az 1995-ös szabadalmi törvény adja, ám az 1969-es törvényhez hasonlóan szintén csak a fontosabb jogokra és kötelezettségekre és a megszűnés egyes eseteire tér ki, ezzel együtt rögzíti e rendelkezések diszpozitivitását,⁴⁷ valamint a nem szabályozott kérdések vonatkozásában a Ptk. vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását.⁴⁸

A licencszerződés a tudás- és technológiatranszfer legfőbb eszköze, ezáltal a gazdasági-kereskedelmi életben kiemelt jelentőséggel bír. Ez alapján indokolt lehet teljesebb körű szabályozása, vagy akár a Ptk.-ba való integrálása, amely gondolat a kodifikáció során többször is felmerült.⁴⁹ A jogirodalmi álláspont e tekintetben messze nem konzekvens, és több érv sorakoztatható fel a Ptk.-ba foglalás mellett és ellen egyaránt. Faludi Gábor álláspontjához⁵⁰ csatlakozva a licencszerződés – és általában véve valamennyi tudástranszfer-szerződés – Ptk.-beli szabályozása szükségtelennek tűnik. Nem ritka eset ugyanis, hogy a jogviszony egyik oldalán egyetem vagy más közfinanszírozású kutatóhely áll, ebben az esetben pedig a tudástranszfer módját nem csupán a magánjogi szabályok, hanem az egyes közigazgatási

⁴⁵ Az 1895. évi XXXVII. tc. már utalt a szabadalom tulajdonosát megillető azon jogosultságra, hogy a találmány hasznosításának jogát átengedje harmadik személy részére, ám ennek kereteit nem határozta meg.

⁴⁶ *Lontai Endre*: A licencszerződések alapvető kérdései. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978, p. 77–78.

⁴⁷ Szt. 30. § (1) A felek a hasznosítási szerződésre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja.

⁴⁸ Szt. 43/A. § (1) Az e törvényben nem szabályozott kérdésekben a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) rendelkezései az irányadók.

⁴⁹ *Görög*: i. m. (18), p. 275.

⁵⁰ Bővebben l. *Faludi Gábor*: A licencia szerződés. Polgári jogi kodifikáció, 2008. 2. sz.

tárgyú jogforrások is nagyban befolyásolják.⁵¹ Szintén az integráció ellen szól az a tény, hogy ez egyben a jelenlegi, jogágazati szempontból vegyes normák szétदारabolását jelentené.⁵²

A licenciaszerződés tipikus jegyeit tehát nem a Ptk. és valójában nem is a szellemi alkotásokra vonatkozó jogszabályok vagy más magánjogi jogforrás határozza meg, hanem a jogalkalmazási gyakorlat és a jogirodalom formálta a jogok és kötelezettségek rendszerét. A tudástranszfer e konstrukciója tekintetében a licenciatadó oldalán alapvetően öt fő kötelezettség állapítható meg: *i*) köteles olyan helyzetbe hozni a licenciatvevőt, hogy képes legyen hasznosítani a licenciat közvetett tárgyat; *ii*) szavatol abban a tekintetben, hogy harmadik személynek nem áll fenn a szellemi alkotáson olyan joga, amely a hasznosítást akadályozhatja vagy korlátozhatja; *iii*) helytállással tartozik a szerződéses célnak megfelelő megvalósíthatóságért; *iv*) együttműködési kötelezettség terheli, amelynek értelmében köteles tájékoztatni a licenciatvevőt a szerződés közvetett tárgyához kapcsolódó körülményekről; *v*) valamint köteles gondoskodni az oltalom fenntartásáról, illetve a megoldástitok megóvásáról. A licenciatvevő pedig a hasznosítás jogának átengedése ellenértékeként licenciatdíjat köteles fizetni.⁵³

A licenciaszerződés tehát nem más, mint szellemi alkotás (tipikusan szabadalom), illetve know-how hasznosítására vonatkozó „*visszterhes jogátengedés*”,⁵⁴ amelynek tartalmát a felek mindaddig szabadon alakíthatják, amíg valamely kikötése nem ütközik a gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába, vagy egyébként a szabadalmi oltalomból eredő jogok társadalmi rendeltetésével össze nem függő célra irányul (semmisségi okok).⁵⁵

A szerződésben a felek rögzítik a hasznosítási jog ellenértékét, amelynek számítására több modell alakult ki. A legtipikusabb megoldás az évente royalty formájában történő megfizetés: a licenciatadó tulajdonát képező megoldás felhasználásával létrehozott termék/szolgáltatás értékesítéséből befolyt összeg nettó értékét kell venni – megállapodás alapján ez tovább csökkenthető a szállítási-csomagolási költségekkel –, majd e nettó érték meghatározott százaléka (royalty) jelenti a licenciatvevő által a licenciatadónak fizetendő licenciatdíjat.⁵⁶ Ám éppen az e szerződéstípust jellemző nagymértékű diszpozitivitásból eredően a felek ettől teljesen eltérő koncepcióban is megállapodhatnak, hiszen nincs olyan jogforrás, amely

⁵¹ Az egyetemet mint tulajdonosi joggyakorlót megillető szellemi alkotás, know-how hasznosítása során tekintettel kell lenni az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény, az államháztartástól szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet, az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény, az állami vagyonnal való gazdálkodásról szóló 254/2007. (X. 4.) Korm. rendelet, a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény, valamint a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény rendelkezéseire.

⁵² *Faludi*: i. m. (50), p. 12.

⁵³ *Lontai*: i. m. (46), p. 114.

⁵⁴ *Faludi Gábor*: A licenciat szerződés egyes nemzetközi magánjogi vonásai. In: *Kisfaludi András* (szerk.): *Liber Amicorum Studia L. Vékás dedicata, Ünnepi dolgozatok Vékás Lajos tiszteletére*, ELTE, Budapest, 2009, p. 148.

⁵⁵ <http://www.mie.org.hu/fuzetek/licencia.html> (utolsó letöltés ideje: 2018. január 8.).

⁵⁶ *Csészy György*: A szellemi alkotások joga. Novotni Kiadó, Miskolc, 2007, p. 254.

a licenciadíj mértékére vagy meghatározásának módjára nézve kötelező rendelkezést tartalmazna, mindössze a már említett két semmisségi ok jelenthet korlátot. Gyakori megoldás az egyösszegű licenciadíj kikötése is, vagy a royalty mellett egy jelentékenyebb (de az egyösszegű licenciadíjnál alacsonyabb), az átadáskor fizetendő összeg meghatározása (ún. upfront royalty), de lehetőség van akár kijelölt mérföldkövekhez rendelt részletfizetésre is (milestone-rendszer).⁵⁷

A licenciadó és licenciatevő oldalán fennálló további kötelezettségek és jogosultságok bemutatására nem térünk ki, ugyanis a dolgozat tárgyának szempontjából a licenciadíj számításának módja az, ami e jogok és kötelezettségek mátrixában relevanciával bír. Így visszatérve az elemzett ítélethez, a továbbiakban a vagyoni hátrány megállapításának módszerét tekintjük át a licenciadíj számítására szolgáló metódusok tükrében.

Az elemzett jogesetben a bíróság a vagyoni hátrány mértékét a következőképpen állította meg: az engedélyes terv díjának 10%-ában határozta meg a szerző oldalán jelentkezett elmaradt vagyoni előny mértékét arra tekintettel, hogy a szerző (pótmagánvádló) elmondása alapján ez a szokásosan kikötött felhasználási díj mértéke (ítélet, 22–27. oldal). A licenciaszerződésnél írtak analógiájára az engedélyes terv a „termék”, ami a tárgyi szellemi alkotás (szerzői mű) felhasználásával jöhetett létre. E „termék” értékesítési ára egy objektív tény, ami az iratok alapján kétséget kizáróan megállapítható. Ez az összeg tehát a felhasználási díj megállapításának kiindulópontja. Ahogy korábban már szó volt róla, sem az Szjt., sem más vonatkozó jogforrás nem nyújt szempontot a felhasználási díj mértékének megállapításához. Az Szjt. mindössze a megfelelő díjazás kritériumát rögzíti, a „megfelelő” jelző alatt pedig elsősorban az arányos díjazás követelményét kell érteni [Szjt. 16. § (5) bek.].

A felhasználási díj mértéke tehát tulajdonképpen egy „alkufolyamat” tárgya, a mértékére vonatkozó egyetlen követelmény az arányosságon túl a kötelmi jog általános szabályai alapján az, hogy a felek között akarategyezés legyen, tekintve, hogy az ellenérték a szerződés lényeges kérdésének minősül [Ptk. 5:35. § (1) és (2) bek.]. Az „alku” kifejezés jól érzékelteti a felhasználási-, illetve licenciadíj megállapításának folyamatát: a gyakorlatban mind a díj számításának módja, mind a százalékos érték vagy egyösszegű díj mértékének meghatározása minden esetben egyedi megállapodás eredménye. Még tudományterületenként sem feltétlenül lehet kijelölni egy minimum- vagy maximumértéket, amely között az adott területre tartozó szellemi alkotás felhasználásának, hasznosításának díja tipikusan alakul, ugyanis a felhasználási díj és licenciadíj mértékét számos objektív és szubjektív tényező befolyásolja.⁵⁸

⁵⁷ Uo.

⁵⁸ A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) évente kiadja a szellemi tulajdon-értékelésre vonatkozó útmutatóját, amelyben tudományterületenként meghatározza az adott területen jellemző royaltysávokat, ám e határértékeket a gyakorlatban az említett objektív és szubjektív tényezők nagyban befolyásolják. Bővebben I. Committee on Development and Intellectual Property (CDIP): Intellectual Property Valuation Manual for Academic Institutions. CDIP/17/INF/4., p. 48.

Ilyen objektív tényezőnek tekinthető az, hogy a szellemi alkotás létrehozása milyen szakaszban tart: a legtöbb esetben a szerződés megkötésére akkor kerül sor, amikor a technológiával kapcsolatos kísérletek már olyan fázisba jutottak, hogy a licenciadó szavatolni tudja annak gyakorlati megvalósíthatóságát.⁵⁹ Ugyanakkor nem ritka eset az sem, hogy egy gazdasági társaság csak a prototípus elkészítése után köti meg a szerződést; ebben az esetben a licenciadó nyilvánvalóan magasabb összegű licenciadíjat követelhet, hiszen a prototípus létrehozása részéről nagyobb erőforrás-befektetést igényelt.⁶⁰ Azokban az esetekben, amikor licenciatvevőként egyetemi tulajdonban lévő szellemi alkotás hasznosítására alapított spin-off vállalkozás jelenik meg, nem ritka, hogy a szellemi alkotás még csak a „jó ötlet” fázisában tart: ebben az esetben a termék kifejlesztése a licenciatvevő oldaláról nyilvánvalóan magasabb anyagi ráfordítást igényel, erre tekintettel pedig a felek általában alacsonyabb licenciadíjban állapodnak meg.⁶¹

A számítás módját, illetve a konkrét összeget befolyásoló szubjektív tényező az az érték, amit a szellemi alkotás a licenciatvevő számára megtestesít: ha az adott termékre vonatkozóan a tudást, technológiát hasznosítani szándékozó vállalkozás már piacelemzést végzett, felmérte versenytársait és ennek tükrében kialakította üzleti modelljét, akár magasabb licenciadíjat is hajlandó megfizetni a magasabb remélt haszon érdekében.

E szubjektív és objektív tényezők miatt lehetetlen megjelölni egy pontos értéket, vagy akár határértéket, ami között a licenciadíj egy szellemi alkotás hasznosításának engedélyezésekor mozoghat. Az oltalmazott tudást létrehozó gazdasági társaság vagy közfinanszírozású kutatóhely mint licenciadó e tényezők miatt már eleve eltérő licenciadíjat állapíthat meg különböző szellemi alkotások esetén, ezt pedig tovább befolyásolja a licenciatvevővel folytatott egyeztetés eredménye. Hiába tekintünk tehát egyetlen vállalkozást vagy kutatóhelyet, e konkrét licenciadó által kötött szerződésekben sem feltétlenül találhatunk azonos mértékű licenciadíjakat. Jól példázza ezt a Szegedi Tudományegyetem szerződéses gyakorlata, ugyanis az egyetem által kötött licenciaszerződésekben alkalmazott díjszámítási módszerek is igen változatos képet mutatnak.⁶² A jelenleg hatályos 13 szerződés közül három szerződésben az évente fizetendő, százalékosan meghatározott royalty mellett a felek kikötöttek egy minimumdíjat, amelynek megfizetésére a licenciatvevő akkor is köteles, ha a szellemi termék értékesítéséből befolyt nettó bevétel után fizetendő royalty e minimumösszeget nem érné el. Egy szerződésben a felek ún. milestone-rendszer alkalmaznak, tehát a licenciadíj megfizetését meghatározott mérföldkövekhez rendelik. Másik három szerződésben egy-

⁵⁹ Molnár István, Németh Gábor, Mészáros Eleonóra, Belényi Andrea: Az innováció és a szellemi tulajdonvédelem. In: *Baho-Borzók Noémi* (szerk.): Iparjogvédelem. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2012, p. 234–235.

⁶⁰ Uo.

⁶¹ Bővebben l. Molnár István, Németh Gábor: Egyetemi szellemi tulajdonvédelem és ipari kapcsolatok a nyílt innovációs közegben: Open Access vagy monopoljogok? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 4. (114.) évf. 5. sz., 2009. október, p. 18–20.

⁶² A díjszámításra vonatkozó statisztikai adatok a Szegedi Tudományegyetem Kutatás-fejlesztési és Innovációs Igazgatóságának nyilvántartásából származnak.

összegű licenciadíj szerepel akként, hogy egy meghatározott mértékű értékesítési bevétel felett a licenciatevő e bevétel egy meghatározott százalékának megfizetésére is köteles az egyösszegű licenciadíjon felül. A többi hat szerződésben a felek hagyományosan félfévente fizetendő, százalékban meghatározott royalty kikötésében állapodtak meg, ám a pontos százalékos érték e szerződések esetén is igen eltérő: van olyan szerződés, amelyben az egyetem csupán a nettó értékesítési bevétel 2%-ára jogosult, és olyan szerződés is, amelyben 10%-os royalty szerepel. Ezen eltérő összegek is – csakúgy mint az eltérő számítási modellek – a felek közötti alkufolyamat eredményei.

A probléma alapját tehát az elemzett jogesetben éppen a licenciadíj meghatározásának változatos gyakorlata jelenti. Igaz, hogy a terv díja (a szellemi termék díja) objektív tény, de a vagyoni hátrány mértékét valójában a pótmagánvádló felhasználási díjra vonatkozó nyilatkozata határozta meg. A bíróság azért az engedélyes terv díjának 10%-át tekintette vagyoni hátránynak, mert elfogadta a szerző azon nyilatkozatát, hogy felhasználási szerződés megkötése esetén ilyen mértékű felhasználási díjat követelt volna. A szerző – és egyben a bíróság – álláspontja szerint tehát a terv díjának 10%-a a szerző oldalán jelentkezett elmaradt vagyoni előny, hiszen ha a vádlott jogszerűen járt volna el, és felhasználási szerződést kötött volna, a szerző ilyen mértékű felhasználási díjra tartott volna igényt. Az érvelés hibája az, hogy közel sem biztos, hogy az elmaradt vagyoni előny mértéke valóban ekkora. Nem lehet utólag megállapítani, hogy mennyi illetve volna meg a szellemi alkotás jogosultját, hiszen a felhasználási, illetve licenciadíj mértékét nem a jogosult egyoldalú jognyilatkozata, hanem a felek közötti alku határozza meg.

Az elmaradt vagyoni előny mértékének pontos meghatározása valójában lehetetlen vállalkozás: bár a megállapított vagyoni hátrány mértéke egy megdönthető vélelem, ennek megdöntésére az eljárás során még sincs reális lehetőség. Nem lehet kétséget kizáróan bizonyítani az eredmény beállítását (vagy kísérlet esetén a bekövetkezés lehetőségét és az okozati összefüggést), hiszen valójában arra nézve kell bizonyítást lefolytatni, hogy a felek az elkövető jogszerű magatartása esetén milyen tartalommal kötötték volna meg a szellemi termék hasznosítására vonatkozó szerződést. Ennek utólagos megállapítása lehetetlen vállalkozás: a vonatkozó jogszabályok a semmisségi okok kivételével nem tartalmaznak olyan kógens – vagy akár klauzikálisan kógens – rendelkezéseket, amelyek a díjmeghatározás módjára vagy mértékére vonatkozóan kötnék a feleket. A licenciaszerződés tekintetében szinte teljes körű diszpozitivitás érvényesül, így a büntetőjogi felelősség valójában a bíróság által utólag rekonstruált üzleti modellen és szerződéses tartalom alapján.

IV.2. Az elkövetési magatartás: az „utánzás” és az „átvétel” jelentéstartalma

A továbbiakban a vizsgálat második aspektusával, a vagyoni hátrány megállapításával kapcsolatos joggyakorlati bizonytalanság másik okával foglalkozunk. A vizsgált problémakör vonatkozásában a Fővárosi Törvényszék B.529/2010/40 számú elsőfokú ítélete „állatorvosi

lónak” tekinthető. Jól szemlélteti ugyanis az elkövetési magatartások értelmezésének kérdését, valamint az elkövetési magatartás és a vagyoni hátrány mint eredmény közötti összefüggést. Az átvétel és az utánzás jelentéstartalmának meghatározása valójában a Legfelsőbb Bíróság BH2007. 398 számon közzétett döntésén alapul, a Fővárosi Ítéltábla indokolása az abban kifejtett érveknek a szinte szó szerinti megisméltése. A problémakört mégsem a Legfelsőbb Bíróság döntése alapján vizsgáljuk, ugyanis az áru hamis megjelölése tárgyában született, mi pedig kizárólag a szerzői jogok és iparjogvédelmi jogok megsértésére fókuszálunk.

IV.2.1. Fővárosi Törvényszék B.529/2010/40

A tényállás lényege

A budapesti székhelyű I. Kft. hematológiai reagensek fejlesztésével és gyártásával foglalkozik, közel 140 féle terméket több mint 100 országba exportál. Hematológiai termékeinek nagy része a „*Hematológiai diagnosztikai mérőoldat véralakelemek elektronikus műszeres meghatározására*” című, 1993. december 15-től szabadalmi oltalom alatt álló szellemi alkotáson alapul. A találmány lényegét az oldat receptúrája jelenti. A szabadalom jogosultja a kft. két tagja, akik a szabadalmat térítésmentesen a kft. rendelkezésére bocsátották. Az elsőrendű vádlott 2005-től 2007-ig állt az I. Kft. alkalmazásában, előbb mint üzletkötő, később mint minőségbiztosítási vezető. A másodrendű vádlott 1991 és 2008 között volt a kft. alkalmazottja, 2001-től műszaki vezetőként. A harmadrendű vádlott 1996 februárjától a II. Kft. ügyvezetője, amely cég kémiai reagensek gyártásával foglalkozik és az I. Kft. üzleti partnere.

Az első- és a másodrendű vádlott 2007. augusztus és 2008. április között egymás tevékenységéről tudva külön-külön, de összehangoltan összesen több mint 11 000 különféle adattartalmú állományt másolt le az I. Kft. számítástechnikai rendszerében tárolt állományokból hordozható adattárolókra. A lemásolt állományok között volt az I. Kft. szabadalom alapján készített termékeinek pontos összetétele (receptúrája), gyártástechnológiája és termelőberendezésének megvalósítására vonatkozó, valamint minden olyan további információ, amelyek felhasználásával más számára is lehetővé vált e termékek gyártása és forgalmazása, ezáltal az I. Kft. piaci helyének – teljes vagy részbeni – átvétele.

Ezt követően az első- és másodrendű vádlott megszüntette munkaviszonyát, 2008 óta a harmadrendű vádlott által képviselt II. Kft. alkalmazásában álltak. A megszerzett adatokat az első- és másodrendű vádlott megosztotta a harmadrendű vádlottal annak érdekében, hogy azokat a II. Kft. saját nevében és javára hasznosítsa. A cég tárgyalásokat kezdett egy oroszországi székhelyű vállalattal a szabadalommal védett hematológiai reagensek teljes technológiájának értékesítése céljából. A termékek gyártása és értékesítése összesen 3 800 000 eurós összértékű beruházással valósult volna meg. Az elkészült szerződéstervezet alapján a II. Kft.-t a következő díjazás illette volna meg: először egy egyösszegű, 400 000

eurós „foglalo”, majd az átadott technológia alapján legyártott termékek értékesítéséből befolyt vételár 5%-a legalább 5 éven keresztül (ítélet, 7. oldal).

A tárgyalások eredményeként megkezdődött az oroszországi gyártás előkészítése. Arra nézve nem merült fel adat, hogy a szabadalommal védett termék előállítására – a tervezésen és a gyártáshoz szükséges előkészületeken túl – megkezdődött volna. A vádlottak és az oroszországi vállalat között folyamatos volt a kapcsolattartás és az együttműködés, mindennek a nyomozóhatóság vádlottakkal szemben 2008. május 22. napján foganatosított intézkedése vetett véget. A Fővárosi Főügyészség vádiratában rögzíti, hogy az adatok jogellenes felhasználása következtében a kft.-nek 269 215 360 Ft vagyoni hátránya keletkezett.

Az ítélet érvelése és elemzése

A bíróság indokolásának ismertetése előtt röviden összegezni szükséges a felek között fennálló polgári jogi jogviszony tartalmát. Az első- és a másodrendű vádlott a harmadrendű vádlott által képviselt II. Kft.-vel tulajdonképpen licencszerződést kötött, amelynek értelmében a jogellenesen megszerzett szabadalmi oltalom alatt álló szellemi tulajdont licenciába adták a licencvevő kft.-nek.

A vádlottak az oltalom tárgyának átvételével az 1978. évi Btk. 329/D. § (1) bekezdésében rögzített elkövetési magatartást megvalósították. Érdemes e ponton megjegyezni, hogy bár a találmány átvétele (illetve utánzása) a bűncselekmény elkövetési magatartása, önmagában nem a receptúra (a találmány lényege) az, ami a gazdasági előnyt jelenti a II. Kft. számára. Az ugyanis már azelőtt is ismert volt, hogy az első- és a másodrendű vádlott ezen információkat lemásolta volna. A történeti tényállás szerint a jogosult I. Kft. nem megoldástitokként kezelte e receptúrát, hanem a know-how-ként titokban tartásból eredő *ipso iure* védelem helyett nevesített iparjogvédelmi oltalmat választott, és szabadalmi bejelentést tett. A szabadalmi oltalom (csakúgy mint valamennyi nevesített oltalom) megszerzésének pedig előfeltétele a találmány valamennyi részletének teljes feltárása, szemben a megoldástitokként való védelemmel, amely éppen addig áll fenn, amíg a védett információ nem kerül nyilvánosságra.⁶³ Tehát a II. Kft. a szabadalmi oltalom megszerzésének pillanatában megismerhette a találmány valamennyi részletét, de a szabadalmi oltalom által teremtett abszolút szerkezetű jogviszonyra tekintettel ezen információk felhasználásától – és így az elsődleges jogosult I. Kft. helyzetének megzavarásától – tartózkodni volt köteles.⁶⁴

Az első- és a másodrendű vádlott által lemásolt adathalmaz azonban nem csupán e találmány (egyébként is nyilvánosan elérhető) leírását tartalmazta, hanem a találmányon alapuló termékek gyártástechnológiájára és termelőberendezéseinek megvalósítására vonatkozó információkat is. A receptúra ismerete önmagában még nem volt elegendő ahhoz, hogy II. Kft. megkezdje a termékek gyártását és forgalmazását, a termék előállítására vonatko-

⁶³ Bővebben l. *Bobrovsky Jenő*: Iparjogvédelem és csúcstechnika. Országos Találmányi Hivatal, Budapest, 1995.

⁶⁴ Vö. *Görög*: i. m. (18), p. 270.

zó információk ismeretében azonban már megvolt a lehetősége arra, hogy átvegye I. Kft. piaci helyét. Ezen adatok jogosulatlan megszerzése azonban nem az iparjogvédelmi jogok megsértése tényállása körében nyer értékelést, hanem a gazdasági titok megsértése [új Btk. szerinti üzleti titok megsértése (Btk. 418. §)] tényállás keretei közé illeszkedik. Az e törvényi tényállást megvalósító magtartások körével, valamint a bíróság erre vonatkozó indokolásával azonban nem foglalkozunk, mivel a vizsgálatot a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok megsértésére szűkítettük, így az üzleti titokkal kapcsolatos jogsértések – amelyek a Ptk. 2:47. §-a alapján személyiségi jogi jogsértésnek minősülnek – nem képezik az elemzés tárgyát.

Az iparjogvédelmi jogok megsértésének körében a bíróság indokolásában rámutat az elkövetési magatartás meghatározásának nehézségére. Az 1978. évi Btk. 329/D. § (1) bekezdése alapján az iparjogvédelmi jogok megsértésének bűncselekménye a meghatározott iparjogvédelmi oltalom tárgyának átvételével, illetve utánzásával valósulhat meg.⁶⁵ E két fogalom jelentéstartalmának egzakt meghatározása önmagában még nem jelent nehézséget, ám egy konkrét ügyben a történeti tényállásra vetítése már annál inkább. Az utánzás egy oltalom alatt álló találmány, megjelölés stb. reprodukálását jelenti. Ebben az esetben nyilvánvalóan nem erről van szó, hiszen a reprodukálás feltételez valamilyen szintű gyártási, előállítási tevékenységet, amely a jelen ügyben nem történt meg. Az átvétel pedig azért értelmezhető nehezen, mert az oltalom tárgyának birtoklása a büntetőjogi védelem szempontjából önmagában irreleváns. Nem minősülhet az átvétel büntetőjogilag értékelendő mozzanatként, hiszen valamennyi iparjogvédelmi oltalom esetén az oltalom tárgya és annak valamennyi részlete az oltalom megszerzésének pillanatától közismert. Éppen ezért a Legfelsőbb Bíróság BH2007. 398 számon közzétett döntésén alapuló joggyakorlat az átvétel fogalmát megszorítóan értelmezi, és kizárólag akkor értékeli elkövetési magatartásként, ha az valamilyen produktív elemet foglal magában.⁶⁶

A konkrét ügyben az eljáró bíróság is az uralkodó joggyakorlatot követve erre az álláspontra helyezkedett, és a bűncselekmény stádiumait a következőképpen határolta el: *i)* az oltalom tárgyának, a gyártáshoz szükséges ismereteknek, eszközöknek a megszerzése előkészületi jellegű cselekmény, tehát ezzel a bűncselekmény még nem lép a kísérlet stádiumába; *ii)* kísérletnek a gyártás forgalomba hozatali célzattal történő megkezdése minősül, ugyanis ezzel lép be a cselekmény a tényállás keretei közé; *iii)* a bűncselekmény az oltalom tárgyán

⁶⁵ Btk. 329/D. § (1) Aki a jogosultnak törvény, kihirdetett nemzetközi szerződés vagy európai közösségi rendelet alapján fennálló szabadalmi oltalomból, növényfajta-oltalomból, kiegészítő oltalmi tanúsítványból, védjegyoltalomból, földrajzi árujelző-oltalomból, formatervezési mintaoltalomból, használati mintaoltalomból, illetve topográfiaoltalomból eredő jogát az oltalom tárgyának utánzásával vagy átvételével megsérti, és ezzel vagyoni hátrányt okoz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁶⁶ *Kardos Andrea, Szilágyi Dorottya*: Szellemi alkotások büntetőjogi védelme – I. rész. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (116.) évf. 6. sz., 2011. december, p. 22.

alapuló termék létrejöttével és forgalomba hozatalával válik befejezetté, ugyanis ez az a pillanat, amikor az eredeti szabadalmas privilegizált helyzete megszűnik (ítélet, 39. oldal).

A bíróság megállapítja, hogy a történeti tényállás alapján a vádlottak cselekménye az előkészület fázisában maradt, hiszen a nyomozati szakban beszerzett információk és a lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeképp nem lehet megállapítani, hogy a találmányon alapuló termék gyártása megkezdődött volna, mindössze a gyártáshoz szükséges ismeretek és eszközök megszerzése bizonyítható kétséget kizáróan. Az előkészület csak akkor büntendő, ha azt a törvény a különös részi tényállásban kifejezetten elrendeli, az iparjogvédelmi jogok megsértése esetén pedig erre vonatkozó rendelkezést nem tartalmaz a törvény. Megjegyzendő, hogy nem is indokolt a bűncselekmény előkészületének büntetni rendelése, hiszen ezzel a büntetőjog *ultima ratio* jellege nem érvényesülne.⁶⁷

A bíróság tehát a vádlottakat az iparjogvédelmi jogok megsértésének vádja alól felmentette, hiszen a bűncselekmény a tényállásszerűség szintjén megbukott. Rögzíti ugyanakkor, hogy a vádlottak már az előkészületi cselekményeikkel vagyoni hátrányt okoztak a jogosult I. Kft. számára, amelynek mértéke a szakértői vélemény alapján 717 551 360 Ft (ítélet, 41. oldal). Arra azonban, hogy mi képezi a számítás alapját, illetve milyen körülményeken alapul az összeg megállapítása, az ítélet nem tartalmaz információt. Mindössze annyit rögzít, hogy e vagyoni hátrány az „elmaradt üzletből” ered, amelyet a szabadsalom vádlottak általi birtoklása és reménybeli áruba bocsátása okozott (ítélet, 41. oldal).

A bíróság e megállapítása több ponton is vitatható. Az ítéleti tényállás nem tartalmaz információt arra vonatkozóan, hogy a jogosult I. Kft. gazdasági tevékenységére a vádlottak cselekménye bármilyen hatással lett volna. Az erre vonatkozó tények hiánya nem véletlen, hiszen ilyen hatása a bíróság által előkészületi jellegűnek minősített cselekményeknek nem is lehetett. A vádlottak ugyanis a szabadalmi oltalommal védett receptúrát és a gyártásra vonatkozó információkat ismerték, ám a termékek gyártását és forgalmazását nem tudták megkezdeni. Ennek hiányában az I. Kft. „privilegizált piaci helyzetét” sem sérthették, hiszen önmagában a szabadsalom más általi birtoklása még nem korlátozza a jogosultat jogainak gyakorlásában, és nem sérti a jogosult és a szellemi alkotásokból fakadó érdek közötti értékelt kapcsolatot. Ezt közvetetten a bíróság is rögzítette (ítélet, 39. oldal), így valójában a vagyoni hátrány mértékére vonatkozó megállapításával a bíróság a korábban kifejtett indokolásának mond ellent.

Mivel azonban az I. Kft. számára okozott vagyoni hátrányt a vádlottak felmentése miatt nem lehetett értékelni, a bíróság a következő megoldást alkalmazta: a szakértő által megállapított 717 551 360 Ft összegű vagyoni hátrányt a gazdasági titok megsértésének körébe vonta, és úgy tekintette, hogy a kft. ezen elmaradt vagyoni előnye a gazdasági titok megsértésének bűncselekményét megvalósító elkövetési magatartással valósult meg (ítélet, 41.

⁶⁷ Bővebben I. Garzuly Éva: A büntetőjog mint ultima ratio az egyes alkotmánybíróági határozatok tükrében. Büntetőjogi Szemle, 2015. 1–2. sz., p. 43.

oldal). A bíróság e megállapítását egy mondatban foglalta össze, az okozati összefüggés vizsgálatát teljes mértékben nélkülözve.

Az ítélet indokolása alapján tehát közel sem egyértelmű, hogy a szakértői véleményben megállapított vagyoni hátrány az iparjogvédelmi jogok vagy a gazdasági titok megsértésének eredményeként állt be. Eleinte az iparjogvédelmi jogok megsértése körében tárgyalja az összecszerűség kérdését. Ám miután az „átvétel” elkövetési magatartás hibás értelmezése miatt a vádlottakat felmenti, a gazdasági titok megsértésének megállapításakor e bűncselekmény eredményeként jelöli meg ezt az összegű vagyoni hátrányt. Az anyagi büntetőjogi szabályok megsértésével hozott ítéleti rendelkezésekre a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla is rámutatott.

IV.2.2. Fővárosi Ítéltábla Bf.245/2012/18

A bíróság ítéletében megállapította, hogy *„a vagyoni hátrány okozása megállapításával összefüggésben az elsőfokú bíróság megállapított tényekből további tényre helytelenül következtetett”* (ítélet, 23. oldal). Kifejti, hogy az ítélet indokolása alapján nem lehet megállapítani, hogy mely tények képezték a számítás alapját: a szakértői vélemény szót ejt a szabadalom értékéről is, emellett a piacvesztés tényéről és az ezáltal jelentkezett bevételkiesésről. Arra nézve azonban már nem tartalmaz információt, hogy e részösszegekre miből lehet következtetni.

Maguk a vagyoni hátrány körében megjelölt tételek sem helytállóak. A vagyoni hátrány ebben a konkrét ügyben az az elmaradt vagyoni előny lehet, ami a vádlottak magatartásával összefüggésben felmerült, tehát az I. Kft. vagyona tekintetében beállt bevételkiesés. A szabadalom értéke ebből a szempontból teljes mértékben irreleváns. A szabadalmi oltalommal védett találmány ugyanúgy az I. Kft. tulajdonában és birtokában van, tehát annak értéke számára nem veszett el. A vagyoni hátrány a szabadalmi oltalom által biztosított mesterséges monopólium elvesztéséből ered, ami ténylegesen abban a pillanatban következik be, amikor a találmány a II. Kft. által gyártott termék vagy nyújtott szolgáltatás formájában megjelenik a piacon.

Az utánzás és átvétel jelentéstartalmát a Fővárosi Ítéltábla is részletesen elemzi. Álláspontja szerint a két elkövetési magatartás közötti különbségtétel az alapján tehető meg, hogy *„az oltalom tárgyának utánzása az eredetihez hasonló, míg az átvétel az eredetivel teljesen azonos megvalósítást jelent”* (ítélet, 32. oldal). A jelentéstartalmat illetően azonban az elsőfokú bíróság megállapításaival lényegében egyetért. Rögzíti, hogy a vádlottak magatartása csupán a bűncselekmény előkészületét valósította meg, hiszen a cselekmény csak a termék elkészítésével lépett volna be a tényállás keretei közé. Kimondja, hogy a cselekmény befejezettségéhez a termék értékesítésére is szükség lett volna, tekintettel arra, hogy a vagyoni hátrány okozása tényállási elem (ítélet, 32. oldal). A tanulmány középpontjába állított jogalkalmazási hiba tehát a Fővárosi Ítéltábla ítéletében is kimutatható.

Mind az elsőfokú, mind a másodfokú ítéletben jól láthatóan kirajzolódik a vizsgált két problémakör összekapcsolódása. A vagyoni hátrány mértékének meghatározása akkor is aggályokat vet fel, amikor az iparjogvédelmi oltalom alatt álló szellemi terméket a szabadalmas hozzájárulása nélkül forgalomba hozzák, és a forgalomba hozatallal a jogsértő oldalán bevétel, a szabadalmas oldalán pedig bevételcsökkenés keletkezik.⁶⁸ Amikor tehát az elkövető a bűncselekményt a szellemi termék forgalomba hozatalával követi el, a vagyoni hátrány bekövetkezésének ténye az esetek többségében nemigen vitatható, mértékének megállapítása azonban már annál nagyobb kihívást jelent a jogalkalmazó számára. Ha azonban a bűncselekmény a szellemi termék átvételével, illetve utánzásával valósul meg, közel sem biztos, hogy a vagyoni hátrány bekövetkezésének akárcsak a lehetőségéről is beszélhetünk. Ez a feloldhatatlan ellentmondás az, ami a joggyakorlatban a két elkövetési magatartás jelentéstartalmának olyan fokú módosításához vezet, hogy az valójában elszakad szemantikai értelmétől.

V. A JOGGYAKORLAT ÉRTÉKELÉSE

Az a tény, hogy a bíróságok a jogalkalmazói tevékenység során nem csupán a tényállási elemek szemantikai értelmezésére fókuszálnak, hanem figyelembe veszik a büntetőjogi szabályozással elérni kívánt célt is, önmagában még nem oka a jelentéstartalom ilyen nagy fokú módosításának. A jogalkalmazónak ugyanis a jogi norma legteljesebb értelmének megtalálása érdekében valamennyi értelmezési módszert (nyelvtani,⁶⁹ logikai, rendszertani, történeti, teleologikus, alkotmánykonform, uniókonform)⁷⁰ szem előtt kell tartania. A különös részi büntetőjogi rendelkezések tekintetében az objektív teleologikus értelmezés valójában a jogtárgyharmonikus értelmezést jelenti:⁷¹ a törvényi tényállást akként kell értelmezni, hogy annak jelentése összhangban álljon az elérni kívánt céllal is, tehát alkalmas legyen a deklarált jogi tárgy védelmére.

Visszautalva a *ratio legis* körében kifejtettekre egyértelmű, hogy a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok megsértésére a büntetőjognak is reagálnia kell *ultima ratio* jelleggel. Az emögött meghúzódó indokok egyértelműek, mint ahogy az is vitathatatlan, hogy e kriminálpolitikai indokokra a jogalkalmazónak mindenkor figyelemmel kell lennie. Egy magatartás szankcionálásának kriminálpolitikai indoka mindig az adott magatartással vé-

⁶⁸ Bővebben l. a IV.1.3. részben.

⁶⁹ A nyelvteni értelmezés valójában téves megjelölése azon értelmezési érvtípusnak, amelyet a bíróságok a normaszöveg értelmezésekor e címszó alatt alkalmaznak. Nyelvtani értelmezés alatt ugyanis a jogalkalmazó tipikusan a szó jelentésének elemzését érti, ami pedig nem nyelvteni, hanem szemantikai kérdés. Bővebben l. *Blutman László*: Hat tévhit a jogértelmezésben. *Jogesetek Magyarázata*, 6. évf. 3. sz, 2015, p. 84–86.

⁷⁰ *Nagy Ferenc*: Anyagi büntetőjog. Általános rész I. *Iurisperitus*, Szeged, 2014, p. 109.

⁷¹ *Szomora Zsolt*: Alkotmány és büntetőjog. A büntetőjog-alkalmazás alkotmányosságának egyes kérdései. *Pólay Elemér Alapítvány*, Szeged, 2015, p. 27.

dett jogtárgy jellegében keresendő, hiszen „a *ratio legis a jogtárgy maga*.”⁷² A jogi tárgy tehát nem más mint céltételezés, amelyre nem csupán a kodifikáció, hanem a jogértelmezés során is figyelemmel kell lenni.⁷³

A jogtárgyharmonikus (teleologikus) értelmezés feltétlen korlátját jelenti azonban a *nullum crimen, nulla poena sine lege stricta* elv, hiszen a jogalkotó feltételezett szándékára való hivatkozás nem vezethet az anyagi büntetőjogi rendelkezések törvénysértő értelmezéséhez.⁷⁴ Békés Imre ezt az alaptételt a kriminálpolitikai szemlélet és a dogmatikai gondolkodásmód egységében jelöli meg: a jogi kötöttség és a kriminálpolitikai értelmezés nem mondhat ellent egymásnak, hiszen a bírói jogértelmezés a társadalmi igényeket „a büntető-jog értékrendszerén át szűri meg és dogmatikailag kontrollálja.”⁷⁵

A jogtárgyharmonikus értelmezés abban az esetben vezethet az anyagi büntetőjogi rendelkezések megsértéséhez, ha a törvényi tényállás nincs összhangban a jogalkotó által deklarált jogi tárggyal.⁷⁶ Ebben az esetben ugyanis a törvényi tényállás csak akkor alkalmas a jogi tárgy védemére, ha a jogalkalmazó a jogértelmezés körében a törvényi tényállási elemek jelentéstartalmát módosítja annak érdekében, hogy a tényállás e funkcióját maradéktalanul betölthesse. Nyilvánvaló, hogy jogalkalmazói tevékenység nem lehet mentes a kriminálpolitikai elképzelésektől, hiszen a jogalkotói és jogalkalmazói tevékenység közötti funkcionális összefüggést a közös alapvető célkitűzés teremtheti meg.⁷⁷ A normaszöveg módosítása a kriminálpolitikai indokokra való hivatkozással azonban a büntetőjogi rendelkezés törvénysértő értelmezését valósítja meg.

A vizsgált törvényi tényállások által védendő jogi tárgy nem más, mint az iparjogvédelmi oltalomból (illetve szerzői mű esetén az *ipso iure* védelemből) eredő személyiségi és vagyoni jogok, a szellemi alkotás elsődleges jogosultjának e jogok gyakorlásához fűződő érdeke. Tehát a büntetőjogi védelem nem magára az oltalom tárgyára irányul, hiszen a jogi tárgy alapvetően a személy és az őt megillető érdek közötti értékelt kapcsolat.⁷⁸ A jogi tárgy sérelme tehát akkor valósul meg, ha egy magatartás a jogosult szellemi alkotásból eredő személyiségi, illetve vagyoni jogait veszélyezteti vagy sérti. Önmagában egy iparjogvédelmi oltalom alatt álló szellemi alkotás valamilyen rögzített formában történő átvétele vagy lényegének megismerése önmagában e jogokat nem sérti. Nem is sértheti, hiszen ahogy azt már a joggyakorlat elemzése körében láttuk, az átvétel mint büntetőjogilag értékelendő magatartás az oltalom megszerzése előfeltelegként előírt feltárási kötelezettség miatt nehezen értelmezhető.

⁷² Nagy: i. m. (26), p. 5.

⁷³ Szomora: i. m. (71), p. 28.

⁷⁴ Szomora Zsolt: „Amicus Curiae” a III/00232/2017. és a III/00235/2017. egyesített ügyekben. 2017. április 24., p. 3.: [http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/1286d840b3796f1fc12580c0005e89ec/\\$FILE/III_232_8_2017_amicus_curiae.002.pdf/III_232_8_2017_amicus_curiae.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/1286d840b3796f1fc12580c0005e89ec/$FILE/III_232_8_2017_amicus_curiae.002.pdf/III_232_8_2017_amicus_curiae.pdf) (utolsó megtekintés: 2019. február 20.).

⁷⁵ Békés Imre: Dogmatika és büntetőpolitika. Jogtudományi Közlöny, 1986. 12. sz., p. 596.

⁷⁶ Szomora: i. m. (71), p. 35.

⁷⁷ Földvári József: A kriminálpolitika fogalmáról. Jogtudományi Közlöny, 1986. 6. sz., p. 255.

⁷⁸ Nagy: i. m. (26), p. 4.

Szemantikai értelmét tekintve az átvétel egy dolog, ismeret megszerzését jelenti. A valamely nevesített iparjogvédelmi oltalom alatt álló alkotás megszerzése pedig eleve nem lehet jogellenes cselekmény, hiszen ezen alkotás részletes – megvalósításra is kiterjedő – leírása nyilvános adatbázisból elérhető.⁷⁹

Utánzásról csak egyes iparjogvédelmi oltalom alatt álló alkotások esetén lehet beszélni. Szabadalmi és használatiminta-oltalom esetében nehezen értelmezhető, valójában a védjegy- és formatervezésiminta-oltalom alatt álló megjelölés, alkotás tekintetében bír relevanciával. Ezzel azonban – csakúgy mint az átvétellel – az elkövető valójában nem sérti a tényállással védett jogi tárgyat. Azzal, hogy egy ábrás védjegyet teljes pontossággal lemásol (utánoz) és azt magánál tartja, nem sérti a védjegyjogosult jogos érdekét. A jogtárgy sérelme ugyanis valójában akkor áll be, amikor a védjegyoltalom alatt álló megjelölés másolatát a jogosult hozzájárulása nélkül felhasználja.

Ha a szellemi alkotásokra vonatkozó mögöttes polgári jogi szabályokból indulunk ki, arra a következtetésre juthatunk, hogy a jogalkotó által védeni kívánt jogi tárgyat valójában csak egyetlen elkövetési magatartás, a forgalomba hozatal sérti. További ellentmondás, hogy átvétel, illetve utánzás esetén vagyoni hátrány bekövetkezésének a lehetőségéről sem beszélhetünk. Tehát ha a két elkövetési magatartás szemantikai értelmét vesszük alapul, az e körbe illő cselekmények egyike sem minősülhetne bűncselekménynek, hiszen az eredmény bekövetkezése ezen elkövetési magatartásokkal okozati összefüggésben fel sem merülhet.

Az elemzett ítéletek alapján jól látható, hogy a bíróságok az átvétel szó jelentéstartalmát a jogértelmezés során módosítják, és átvétel alatt is forgalomba hozatalt követelnek meg arra hivatkozással, hogy az alkotás átvétele önmagában még csak a forgalomba hozatalhoz szükséges előkészület. Következésképpen előkészületnek minősítenek tehát egy olyan magatartást, amit a törvényi tényállás elkövetési magatartásként határoz meg, és aminek kifejtésével a bűncselekmény így kísérleti szakba lép. A BH2007. 398 számon publikált határozatra tekintettel egyértelműen ez az uralkodó joggyakorlat. Az ítéletek indokolásából arra lehet következtetni, hogy a jogalkalmazó egy valóban meglévő jogalkotási hibát igyekszik kiküszöbölni azáltal, hogy csak a jogtárgyat ténylegesen sértő, illetve veszélyeztető magatartást szankcionálja. Így viszont a teleologikus értelmezés címszava alatt a normaszöveget akként módosítja, hogy az elszakad szemantikai jelentésétől, és egyértelműen sérti az anyagi büntetőjog szabályait, szétfeszíti a stádiumtan rendszerét.

A megoldást nem a törvénymódosító/sértő jogértelmezés, hanem a jogszabálmódosítás jelenti. Az a tény, hogy ellentmondás feszül a védeni kívánt jogi tárgy, illetve összességében a kriminalizáció indoka és a normaszöveg között, még nem jogosítja fel a jogalkalmazót arra, hogy hatáskörét túllépje, és valójában jogot alkosson. A fennálló helyzet a jogalkotó oldaláról kíván meg cselekvést, első lépésként az iparjogvédelmi jogok megsértése törvényi tényállásának felülvizsgálatát. Az átvétel és utánzás elhagyása jelentheti a megoldást, hiszen

⁷⁹ Kürtös József, Kürtössy Jenő, Végh László, Bretz László, Buzásné Nagy Zsuzsanna: Szabadalmi jog. In: *Baho-Borzók Noémi* (szerk.): i. m. (59), p. 27.

a kívánt cél és a törvény szövege ekkor kerülne összhangba. A cél ugyanis a jogosult szellemi alkotásból fakadó személyiségi és vagyoni jogainak védelme, ezt pedig az átvétel és utánzás nem, csak és kizárólag a forgalomba hozatal sértheti.

A tényállás e javasolt módosítása azonban a vagyoni hátrány tekintetében csak részben jelent megoldást. Tény és való, hogy az eredmény téves meghatározása sok esetben abból ered, hogy a bíróságnak az átvétellel vagy utánzással okozott vagyoni hátrányt kellene meghatároznia, ami azonban fogalmilag kizárt. Így olyan tényezőkre alapítják az összeg meghatározását, amelyeket a vagyoni hátrány körében valójában nem lehetne értékelni. Bizonytalanságokkal, téves következtetésekkel azonban nem csak iparjogvédelmi oltalom alatt álló alkotás átvétele vagy utánzása kapcsán találkozhatunk. Következetes joggyakorlatról ugyanis a szerzői jogok megsértése és az iparjogvédelmi jogok forgalomba hozattal történő megsértése esetén sem beszélhetünk. A IV.1. alfejezet részletesen tartalmaz az ítéletekben fellelhető, vagyoni hátrány megállapítására vonatkozó indokolásokat. Áttekintve a feldolgozott ítéleteket látható, hogy nem csupán az eltérő számítási módszerek széles skálája jelent problémát. Sok esetben ugyanis az alkalmazott metodust meg sem ismerhetjük: az elemzett 19 ítéletből 11 csak a vagyoni hátrány összegét rögzítette, a számításra vonatkozó indokolást teljes egészében nélkülözte.

Önmagában tehát a törvénymódosítás még nem jelent megoldást, a vagyoni hátrány megállapításával kapcsolatos joggyakorlatban meglévő bizonytalanság a jogalkalmazó oldaláról is lépéseket követel meg. Az iparjogvédelmi jogok megsértének tényállási felülvizsgálatát és módosítását követően a Kúria feladata egy vezérfonal meghatározása: deklarálni kell a számítás módszerének főbb pontjait, a megállapítás során szem előtt tartandó kritériumokat és értékelendő tényeket. Mindaddig, amíg a keretek kijelölése nem történik meg, a következetlen joggyakorlat a jogbiztonság követelményét messzemenően sérti.

A számítás kereteinek és az értékelendő tényeknek a meghatározása, a megfelelő számítási módszer kidolgozása csak átfogó szakmai egyeztetés eredményeként lehetséges. A fennálló jogi probléma ugyanis nemcsak jogi, hanem közgazdaságtani kérdéseket is felvet, amelyek ismerete nélkül az alkalmazható módszer kidolgozása nem lehetséges.

A vizsgálat során a problémakör részletes ismertetésére, a mögötte meghúzódó okok beazonosítására és a lehetséges megoldási irányok, cselekvési pontok meghatározására vállalkoztunk. A dolgozatnak tehát nem célja konkrét megoldási javaslatot nyújtani, hiszen a kérdésben mindössze a feldolgozott ítéletekre lehetne támaszkodni, ennek alapján pedig hiba lenne egy teljes koncepciót felvázolni. Az azonban a tanulmány alapját képező joggyakorlat-elemzés alapján is megállapítható, hogy a vizsgált jogi probléma egy kétlépcsős rendszerben oldható fel: *i)* előbb a jogalkotó beavatkozására van szükség annak érdekében, hogy az iparjogvédelmi jogok megsértésének tényállása által védeni kívánt jogi tárgy és a törvény szövege összhangban álljon; *ii)* majd a jogalkalmazónak kell jogegységesítő tevékenysége körében meghatározni a számítás módszerének kereteit.